

Bogumiła Celer

PBP Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu
b.celer@interia.pl

Organizacja bibliotecznych izb muzealnych na terenie Polski

Słowa kluczowe: izby muzealne, biblioteki, muzea.

Abstrakt: W artykule, na podstawie zgromadzonych materiałów źródłowych, przedstawiono wstępną listę oddziałów muzealnych działających w przestrzeni bibliotecznej w Polsce. Dokonano przeglądu kierunków działań w zakresie rozwoju oferty muzealnej, zwracając uwagę na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w udostępnianiu i prezentacji zgromadzonych zbiorów, rozwój oferty edukacyjnej oraz nawiązywanie współpracy z innymi instytucjami.

Keywords: museum chambers, libraries, museums.

Abstract: This article is based on collected source materials and presents a preliminary list of museum departments operating in the library space in Poland. This paper reviews the directions of activities in the field of development of museums particularly the use of information and communication technologies in sharing and presenting collections, developing the educational offer and establishing cooperation with other institutions.

Problematyka izb muzealnych łączy się w istotny sposób z ideą regionalizmu. Praca dla regionu i jego popularyzacja stała się dla wielu bibliotek zadaniem priorytetowym. Biblioteki starają się skupiać mieszkańców wokół idei regionalizmu oraz podejmują różne formy popularyzowania kultury regionu [22, s. 3]. W strukturę bibliotek często wchodzi placówki muzealne, izby z kolekcjami o tematyce historycznej, naukowej, artystycznej. Zbiory te nie zawsze jednak są odpowiednio doceniane i znane szerokiej publiczności. Temat oddziałów muzealnych w bibliotekach jako narzędzia pracy bibliotekarzy nie został dotychczas szeroko omówiony w literaturze bibliologicznej. Pojawiły się jedynie pojedyncze artykuły dotyczące poszczególnych izb muzealnych będących częścią bibliotek.

Autorka przeprowadziła wstępną kwerendę źródeł elektronicznych, w tym oficjalnych stron internetowych poszczególnych bibliotek oraz archiwalnych materiałów prasowych i promocyjnych. Na podstawie zgromadzonych materiałów źródłowych sporządzona została wstępna lista oddziałów muzealnych działających w przestrzeni bibliotecznej w Polsce. Autorka dokonała również wstępnego przeglądu kierunków działań w zakresie rozwoju oferty muzealnej, zwracając uwagę na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych

w udostępnianiu i prezentacji zgromadzonych zbiorów, rozwój oferty edukacyjnej oraz nawiązywanie współpracy z innymi instytucjami.

W pierwszej kolejności w artykule zostanie przedstawiona istota i cele działalności oddziałów muzealnych w bibliotekach oraz dokonana próba ich definicji i charakterystyka. Placówki muzealne działające w strukturze bibliotek przybierają zazwyczaj formę izb pamięci, czyli pomieszczeń, w których przechowuje się i udostępnia zwiedzającym pamiątki związane z jakąś osobistością lub jakimś wydarzeniem historycznym, najczęściej o charakterze lokalnym. Podstawowe zadania, jakie realizują placówki muzealne, to gromadzenie zbiorów, ich eksponowanie i udostępnianie dla publiczności w formie stałych lub czasowych wystaw. Misją muzeów jest ochrona, rozwijanie i badanie kolekcji oraz spełnianie funkcji edukacyjnych. Biorąc pod uwagę zbiory, można dokonać pewnej kategoryzacji oddziałów muzealnych. Wyróżnić można izby o charakterze artystycznym, biograficznym, literackim, poświęcone kulturze danego regionu oraz izby historyczne upamiętniające ważne wydarzenia lub postacie w dziejach danego regionu. Przy bibliotekach funkcjonują także muzea książki czy też muzea oświatowe. Podział oddziałów muzealnych i ich szacowaną liczbę (na podstawie wstępnych badań) według rodzaju przechowywanych zbiorów przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Oddziały muzealne w bibliotekach według rodzaju gromadzonych zbiorów

Rodzaj oddziału muzealnego	Liczba
Artystyczne	1
Biograficzne (poświęcone patronom bibliotek)	2
Literackie	8
Poświęcone kulturze danego regionu	22
Muzea książki	2
Muzea oświatowe	4
Inne	1

Źródło: opracowanie własne.

Udostępniane do zwiedzania pomieszczenia wraz z odpowiednią ekspozycją mają za zadanie przywołać dawną atmosferę. Niektóre z oddziałów muzealnych znajdują się w zabytkowych obiektach, co dodatkowo wzmacnia odbiór zgromadzonych eksponatów. Dotychczasowa wstępna kwerenda przyniosła informację o 40 bibliotekach, które w swojej strukturze posiadają działy o charakterze muzealnym. Zestawienie wszystkich oddziałów muzealnych zawiera tabela 2.

Tabela 2. Oddziały muzealne w bibliotekach na terenie Polski

Lp.	Biblioteka – organizator muzeum	Nazwa placówki muzealnej	Rok założenia	Typ muzeum ze względu na zbiory
1.	Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Tadeusza Rakowieckiego w Hajnówce	Izba Pamięci dr. Tadeusza Rakowieckiego	1998	Izba poświęcona patronowi biblioteki
2.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. ks. prof. Włodzimierza Sedlaka w Skarżysku-Kamiennej	Izba Pamięci ks. prof. Włodzimierza Sedlaka	1993	Izba poświęcona patronowi biblioteki
6.	Biblioteka Pedagogiczna w Sieradzu Filia w Bronowie	Izba Pamięci Marii Konopnickiej	1960	Izba literacka
8.	Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu	Pracownia-Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego	1986	Izba literacka
9.	Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu	Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza	1978	Izba literacka
10.	Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu	Muzeum Kazimiery Iłłakowiczówny	1984	Izba literacka
3.	Gminna Biblioteka Publiczna w Rzgowie	Izba Pamięci Zofii Urbanowskiej	2003	Izba literacka
7.	Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie	Muzeum Literatury	brak danych	Izba literacka
5.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna – Biblioteka pod Atlantami w Wałbrzychu	Pokój Pamięci Poety Mariana Jachimowicza	2006	Izba literacka
4.	Publiczna Biblioteka w Starych Siołkowicach	Izba Pamięci Jakuba Kani	1987	Izba literacka
24.	Biblioteka Miejska w Imielinie	Izba regionalna w Imielinie	2006	Izba poświęcona kulturze danego regionu
21.	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Barcin	Izba Tradycji Barcin	1996	Izba poświęcona kulturze danego regionu
26.	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Jarocin	Izba Pamięci Powstańców Wielkopolskich im. generała Stanisława Taczaka w Mieszku	2012	Izba poświęcona kulturze danego regionu
17.	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Kostrzyn	Izba Muzealna	brak danych	Izba poświęcona kulturze danego regionu
13.	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Łazach	Izba Tradycji w Łazach	2013	Izba poświęcona kulturze danego regionu

19.	Biblioteka Publiczna w Gołdapi	Izba Regionalna „Muzeum Ziemi Gołdapskiej im. M.M. Ratasiewicza”	2008	Izba poświęcona kulturze danego regionu
30.	Biblioteka Publiczna w Jaszczwi	Izba Regionalna	2010	Izba poświęcona kulturze danego regionu
12.	Biblioteka Publiczna w Kleczewie Filia w Budziszawiu Kościelnym	Izba Pamięci Wsi, Młynarstwa i Rolnictwa	brak danych	Izba poświęcona kulturze danego regionu
32.	Biblioteka Publiczna w Tymbarku	Izba Pamięci Narodowej w Tymbarku	lata 80. XX w.	Izba poświęcona kulturze danego regionu
22.	Biblioteka Publiczna w Zielonkach	Izba Regionalna w Zielonkach	2014	Izba poświęcona kulturze danego regionu
18.	Gminna Biblioteka Publiczna im. ks. Józefa Sadzika w Sułkowicach.	Izba Tradycji	po 2002	Izba poświęcona kulturze danego regionu
11.	Gminna Biblioteka Publiczna w Bocheniu	Izba Pamięci wsi Bocheń	1977	Izba poświęcona kulturze danego regionu
20.	Gminna Biblioteka Publiczna w Kozach	Izba Historyczna im. Adolfa Zuberera	2014	Izba poświęcona kulturze danego regionu
23.	Gminna Biblioteka Publiczna w Pływaczewie	Izba Pamięci Lokalnej im. Władysława Klimka	2015	Izba poświęcona kulturze danego regionu
28.	Gminna Biblioteka Publiczna w Wielkich Oczach	Izba Pamięci	2014	Izba poświęcona kulturze danego regionu
31.	Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich	Izba Regionalna	1993	Izba poświęcona kulturze danego regionu
29.	Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Grodkowie	Izba Pamięci Ziemi Grodkowskiej	2012	Izba poświęcona kulturze danego regionu
14.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Zawierciu	Miejska Izba Muzealna w Zawierciu	1997	Izba poświęcona kulturze danego regionu
15.	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku	Regionalna Izba Edukacyjna	2001	Izba poświęcona kulturze danego regionu

16.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. ks. Fabiana Wierzchowskiego w Gniewie	Skarby Ziemi Gniewskiej	2017	Izba poświęcona kulturze danego regionu
27.	Pyrzycka Biblioteka Publiczna	Muzeum Ziemi Pyrzyckiej	2013	Izba poświęcona kulturze danego regionu
25.	Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy	Izba Pamięci Adama Grzymały-Siedleckiego – Pracownia Teatrolologiczna w Bydgoszczy	1968	Izba poświęcona kulturze danego regionu
33.	Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu	Pracownia artystyczna Władysława Kościelniaka	2016	Izba artystyczna
34.	Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie	Biblioteczny Lamus – izba pamięci	brak danych	brak danych
36.	Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy	Muzeum Książki Dziecięcej	brak danych	Muzeum książki
35.	Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze	Muzeum Książki Środkowego Nadodrza	1977	Muzeum książki
38.	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku	Muzeum Oświaty Pomorskiej i Regionalna Izba Edukacyjna	2001	Muzeum oświatowe
39.	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi	Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej	1983	Muzeum oświatowe
37.	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bydgoszczy	Muzeum Oświaty Pedagogicznej	1985	Muzeum oświatowe
40.	Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Poznaniu	Regionalna Izba Pamiątek Oświatowych	1984	Muzeum oświatowe

Źródło: opracowanie własne.

Pierwsze izby pamięci zaczęły powstawać w latach sześćdziesiątych XX. W każdym kolejnym dziesięcioleciu pojawiały się następne. Oddziały muzealne według czasu ich powstania zestawiono w tabeli 3. Jak wynika z przedstawionych danych, najwięcej izb powstało w latach osiemdziesiątych XX w. Warto zauważyć, że kilkanaście działających obecnie oddziałów muzealnych zarządzanych przez biblioteki zostało założonych po 2000 r. Znaczenie w tworzeniu nowych izb muzealnych miały projekty, które finansowane były m.in. z funduszy europejskich.

Tabela 3. Oddziały muzealne według czasu ich powstania

Rok powstania	Liczba oddziałów
1960	1
1968	1
1977	2
1978	1
1980	1
1983	1
1984	2
1985	1
1986	1
1987	1
1993	2
1996	1
1997	1
1998	1
2001	2
2003	1
2006	2
2008	1
2010	1
2012	2
2013	2
2014	3
2015	1
2016	1
2017	1

Źródło: opracowanie własne.

Izby zlokalizowane są w miejscowościach o różnej wielkości, leżących w kilku regionach Polski, a zatem funkcjonują w odmiennym otoczeniu. Część z nich istnieje w bibliotekach znajdujących się w większych i mniejszych miastach, tj. Szczecin, Poznań, Warszawa, Gdańsk, Łódź, Bydgoszcz, Zielona Góra, Wałbrzych, Kalisz, Sieradz. Inne regionalne muzea zakładane są przy bibliotekach wiejskich.

Tabela 4. Rozmieszczenie oddziałów muzealnych w bibliotekach według województw

Województwo	Liczba oddziałów
Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	4
Lubuskie	1
Łódzkie	3
Małopolskie	4
Mazowieckie	1
Opolskie	2
Podkarpackie	2
Podlaskie	1
Pomorskie	3
Śląskie	5
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	9
Zachodniopomorskie	2

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej tego typu oddziałów występuje w województwie wielkopolskim, później śląskim, łódzkim i kujawsko-pomorskim. Najmniej placówek muzealnych działa przy bibliotekach w województwach: dolnośląskim, lubuskim, mazowieckim, podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim.

Zasady funkcjonowania oddziałów muzealnych w nielicznych przypadkach regulują regulaminy. Dla przykładu wymienić można Regulamin Izby Tradycji w Łazach, Izby Regionalnej w Zielonkach oraz Izby Regionalnej „Muzeum Ziemi Gołdapskiej im. M. M. Ratasiewicza”, dostępne na stronach internetowych.

W regulaminie Izby w Łazach zapisano, że funkcjonuje ona jako agenda Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Łazach, a bezpośredni nadzór nad Izbą pełni dyrektor biblioteki. Izba jest miejscem gromadzenia zbiorów związanych z historią gminy, ale także miejscem spotkań mieszkańców, pasjonatów związanych z historią Łaz oraz osób pragnących poznać tę historię. Regulamin określa także podstawowe zadania izby oraz środki, z jakich są realizowane (czyli dotacje, darowizny, wsparcie finansowe sponsorów). Ostatni zapis w regulaminie dotyczy odpowiedzialności za mienie, ewidencji eksponatów oraz nadzoru nad zbiorami, który spoczywa na pracowniku biblioteki wyznaczonym przez dyrektora [23].

Wzorcowym regulaminem wydaje się być regulamin Izby Regionalnej w Zielonkach [24]. Podzielony na osiem rozdziałów, określa podstawy prowadzenia działalności, misję, wizję i cel działalności izby, zadania, zarządzanie i organizację izby. W regulaminie jest również zapis, iż zgodnie z ustawą o ochronie dóbr kultury (z dnia 15 lutego 1962 r. ze zmianami) izba prowadzi następujące rejestry:

- Księgę wpływu muzealiów,
- Księgę ruchu muzealiów,
- Księgę inwentarzową eksponatów muzealnych Izby Regionalnej,
- Księgę inwentarzową pomocniczą eksponatów będących poza zabytkami,
- Księgę inwentarzową pomocniczą pozostałych obiektów,
- Księgę inwentarzową księgozbioru zabytkowego,
- Księgę depozytów,
- Karty ewidencyjne eksponatów muzealnych.

Wielu bibliotekarzy, którzy organizują i opiekują się izbami muzealnymi, oprócz gromadzenia dokumentów i eksponatów muzealnych, prowadzi także aktywną działalność kulturowo-edukacyjną. Pasją tych bibliotekarzy jest docieranie do dawnych dokumentów, książek, fotografii i ocalanie od zapomnienia lub zniszczenia unikatowych eksponatów. Podjęmą także różne inicjatywy służące popularyzowaniu kultury danego regionu wśród dzieci i młodzieży oraz integrują lokalne środowisko. Oferta edukacyjna muzeów, głównie w formie lekcji muzealnych oraz warsztatów tematycznych, kierowana jest przede wszystkim do dzieci i młodzieży szkolnej. Z kolei dla dorosłych w muzeach organizowane są spotkania tematyczne i popularnonaukowe w formie otwartych wykładów o cyklicznym lub nieregularnym charakterze. Coraz częściej izby muzealne uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych i popularnonaukowych, przykładem jest Noc Muzeów, Noc Bibliotek czy Festiwal Nauki. Oddziały muzealne uczestniczą także w życiu bibliotek, przez które są prowadzone. Stanowią miejsce organizacji wydarzeń okolicznościowych, spotkań autorskich, wręczania nagród.

Kolejną kwestią wartą omówienia jest wykorzystanie w izbach muzealnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Poziom wykorzystania sieci internetowej przez oddziały muzealne zarządzane przez biblioteki można ocenić jako wystarczający. Agendy te posiadają na ogół zakładkę na stronie internetowej danej biblioteki, zaś niektóre mają własną witrynę internetową. Izby muzealne są również aktywne w mediach społecznościowych, spośród których najpopularniejszym jest oczywiście Facebook oraz Youtube. Takie działania są przydatne zarówno ze względów promocyjnych, jak i w kontekście komunikacji z młodszymi pokoleniami zwiedzających [14, s. 58]. Na stronach internetowych muzeów udostępniane są opisy poszczególnych wystaw i wydarzeń, galerie fotograficzne eksponatów, a nawet audiodeskrypcje. Nieliczne z oddziałów muzealnych wykorzystują narzędzia cyfrowe nie tylko w Internecie, ale także w udostępnianiu zbiorów i organizacji ekspozycji w swoich siedzibach. Najczęściej stosowane są prezentacje multimedialne w formie pokazu slajdów oraz nagrania audio i audiowizualne (np. filmy, wywiady, wypowiedzi). Niestety żadne z tych muzeów nie prezentuje zbiorów za pomocą wirtualnych spacerów.

Po wstępnej ogólnej analizie działalności oddziałów muzealnych funkcjonujących w przestrzeni bibliotecznej warto zaprezentować kilka wybranych izb. Jedną z kategorii, które zostały wymienione, są izby poświęcone patronom bibliotek. Na szczególną uwagę zasługuje **Izba Pamięci dr. Tadeusza Rakowieckiego**. W roku 1998 Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Tadeusza Rakowieckiego w Hajnówce w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Społecznej uruchomiła Izbę Pamięci poświęconą swojemu patronowi. Izbę urządzono na wzór gabinetu doktora, który był wnukiem jednego z wybitniejszych polskich społeczników przełomu XVIII i XIX w. – Ignacego Benedykta Rakowieckiego. Wyposażenie stanowią m.in. kanapa, na której badał pacjentów, strzykawki do punkcji i narzędzia chirurgiczne, sekretarzyk, przy którym wypisywał recepty. Nie zabrakło portretów przodków, dokumentów i starych fotografii ilustrujących życie i działalność doktora. Biblioteka przyjmuje w Izbie wycieczki, prowadzi lekcje, prezentując sylwetkę patrona. Izbę zwiedzają pacjenci szpitala, mieszkańcy miasta i zorganizowane grupy szkolne [6, s. 140–149].

Drugą izbą poświęconą patronowi biblioteki, na którą warto zwrócić uwagę, jest **Izba Pamięci ks. prof. Włodzimierza Sedlaka**. Kolekcja izby mieści się w budynku Biblioteki Publicznej w Skarżysku-Kamiennej. Spuścizna księdza w 1/3 została przekazana za życia patrona, pozostałe 2/3 kolekcji zgodnie z wolą profesora trafiło do Biblioteki po jego śmierci w 1993 r. Izba to niewielka sala z meblami przywiezionymi z ostatniego mieszkania ks. profesora, przez co oddaje charakter jego pracy i życia. W izbie organizowanych jest wiele imprez i spotkań związanych z osobą księdza, począwszy od lekcji bibliotecznych i wycieczek, przez indywidualne oprowadzanie po Izbie, aż po ogólnopolskie sesje popularnonaukowe. Izba pamięci prof. Sedlaka mieszcząca się w bibliotece jest punktem na „Świętokrzyskim szlaku literackim”, dlatego organizowane przez Bibliotekę lekcje biblioteczne połączone są nie tylko ze zwiedzaniem Izby, ale również z wycieczkami miejskimi „szlakiem profesora”. Dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców cieszą się organizowane od 2005 r. sesje popularnonaukowe związane z osobą ks. profesora – patrona biblioteki [12].

W przestrzeni bibliotecznej funkcjonują również izby literackie, muzea biograficzne, czyli miejsca urodzenia bądź zamieszkania pisarzy. Są to często kameralne gabinety, w których zaciszu powstawały wybitne dzieła literatury, izby pamięci opatrzone ilustracjami, zdjęciami, prezentujące eksponaty związane z danym literatem, rękopisy utworów, korespondencję a także pisarskie atrybuty – pióra i maszyny do pisania, rzeczy prywatne: fajki, walizki, meble. Izby literackie organizowane są w dużych miastach, ale także w małych miejscowościach.

I tak w Kowalewku w powiecie konińskim mieści się **Izba Pamięci Zofii Urbanowskiej**. Ta polska publicystka i pisarka urodziła się 15 maja 1849 r. Majątek Kowalewek był dzierżawą rodziców pisarki. Idea powstania minimuzeum poświęconego konińskiej literaturze zrodziła się w grupie członków OSP w 2003 r. Przeważało przekonanie, że izba służyć będzie upowszechnianiu wiedzy i dokumentowaniu dorobku literackiego Urbanowskiej w miejscu jej urodzenia oraz stworzy ośrodek kultury na miarę XXI w., miejsce, gdzie będzie można wykazać się kulturalną aktywnością. W izbie znajdują się sprzęty z epoki (II poł. XIX w.), drobne osobiste pamiątki po Urbanowskiej, zachowane dotąd w Muzeum Okręgowym w Koninie-Gosławicach, oraz różne wydania książek i kserokopie stron tytułowych

wydań, których nie ma w zbiorach. W 2012 r. opiekę nad Izłą Pamięci Zofii Urbanowskiej w Kowalewku przekazano Gminnej Bibliotece Publicznej w Rzgowie, która przejęła organizację konkursów, spotkań, lekcji muzealnych oraz oprowadzanie wycieczek związanych z twórczością pisarki [10].

W budynku biblioteki w Siołkowicach Starych mieści się **Izba Pamięci Jakuba Kani**, a nieopodal budynku również pomnik w postaci popiersia Kani. Izba powstała po śmierci poety, dla uczczenia jego pamięci, jako zasłużonego Ślązaka – Polaka, poety, pisarza ludowego, działacza oświatowego i naukowego, a także powstańca. Na podstawie porozumienia Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu z miejscową biblioteką opieka nad Izłą Pamięci Jakuba Kani została powierzona bibliotece w 1987 r.

Szczególną uwagę warto zwrócić na **Pokój Pamięci Poety Mariana Jachimowicza**, wybitnego polskiego poety, tłumacza i eseisty. Po jego śmierci rodzina przekazała w darze archiwum poety dwóm bibliotekom – Bibliotece Ossolineum oraz Bibliotece pod Atlantami w Wałbrzychu. W 2006 r. otworzono w Bibliotece pod Atlantami Pokój Pamięci Poety, w którym znalazła miejsce stała ekspozycja materiałów po Marianie Jachimowiczu. W 2015 r. Pokój Poety został przeniesiony i na nowo zaaranżowany w większym pomieszczeniu, znajdującym się na drugim piętrze biblioteki. Prezentowane są tam bardzo cenne dokumenty, m.in.: pierwszy wiersz Mariana Jachimowicza, liczne jego rękopisy, listy Juliana Przybosia, Kazimierza Wyki, Mieczysława Jastruna, Tymoteusza Karpowicza i wielu innych. Obok rękopisów gromadzone są maszynopisy z autorskimi poprawkami, wszystkie książki Jachimowicza, książki innych autorów z odręcznymi dedykacjami, fotografie z najróżniejszych okresów życia. Ekspozycję dokumentalną urozmaicają i dopełniają przedmioty, których poeta używał na co dzień: pióra i ołówki, okulary, pieczętki, lupy, globus, laska, kapelusz itp. W specjalnym regale wyeksponowano podręczną biblioteczkę pisarza. W Pokoju Poety można także obejrzeć film o Marianie Jachimowiczu (z jego udziałem), posłuchać poświęconej mu audycji radiowej (z zapisem jego głosu), przejrzeć zbiór reprodukcji wszystkich jego obrazów i fotografii znajdujących się w archiwum oraz bibliografię. Pokój prezentowany jest na stronie internetowej Biblioteki pod Atlantami, co ciekawe – dostępna jest również audiodeskrypcja Pokoju Pamięci Poety [20]. Pomieszczenie zostało przystosowane do zwiedzania dla osób z dysfunkcją wzroku. Oznaczenia brajlowskie oraz audiodeskrypcja, czyli werbalny opis treści wizualnych, pozwalają na przybliżenie postaci poety, jego życia i twórczości osobom z dysfunkcją wzroku. Audiodeskrypcja wykonana została w ramach projektu *Bliżej Jachimowicza*, dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 1960 r. z inicjatywy Haliny Sławińskiej, polonistki Liceum Ogólnokształcącego w Poddębicach, znanej działaczki społecznej i założycielki poddębickiego oddziału Towarzystwa im. M. Konopnickiej, została otwarta **Izba Pamięci Marii Konopnickiej** funkcjonująca przy Filii Biblioteki Pedagogicznej w Sieradzu. Wejście do Izby poprzedza duży olejny obraz przedstawiający młodą poetkę na tle parku w Bronowie – dar Związku Polek Polonii Amerykańskiej. Wśród eksponatów znajdują się: pierwsze wydania kilku tomików dzieł poetyckich (najstarsze z nich sięgają 1888 r.), wybór opracowań krytycznych o życiu i twórczości poetki, reprint rękopisu *Roty*, plansze obrazujące koleje jej życia, fotokopie i tłumaczenia z języka rosyjskiego aktu zaślubin, metryk urodzenia dzieci oraz sprzedaży

Bronowa. Uroku całości dodają salon i salonik kawowy z XIX w. z zabytkowymi meblami, przypominającymi klimat dawnego dworku. Na uwagę zasługuje stara, dębowa szafa, pięknie przeszklona serwantka, rzeźbiony sekretarzyk, owalny stolik, stylowe fotele, kanapa i dawny zegar ścienny. Na ścianach powieszono portrety Jana Kochanowskiego, księdza Kordeckiego, króla Jana III Sobieskiego oraz kilka wizerunków Marii Konopnickiej, w tym dar od P. Joanny Modrzejewskiej – prawnuczki poetki. W Izbie odbywają się również odczyty, spotkania, warsztaty metodyczne, lekcje muzealne, podsumowania rajdów i licznych uroczystości związanych z obchodami rocznic dotyczących życia i twórczości poetki [9].

Warto także wspomnieć o Książnicy Pomorskiej w Szczecinie, gdzie działa Muzeum Literatury. W ramach muzeum funkcjonuje m.in. **Gabinet Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego**, gdzie udostępniane są zbiory muzyczne. Zainstalowane stanowiska odsłuchowe umożliwiają bezpośredni kontakt z dziełami muzycznymi. Wśród zgromadzonych przez Książnicę rękopisów i przedmiotów znalazły się m.in. listy K.I. Gałczyńskiego, bruliony i maszynopisy jego wierszy, pismo urzędowe związane z okresem jego życia w Szczecinie, maszyna do pisania oraz gipsowy odlew maski pośmiertnej. W Gabinetecie eksponowany jest Kaszparek – marionetka podarowana poecie przez czeskich przyjaciół w czasie jego pobytu w Pradze w 1949 r. Ścianę zdobi mozaika szczecińskiego artysty – Henryka Boehlkego, przedstawiająca znaną z poezji Mistrza Ildefonsa „Zaczarowaną dorożkę”. Znajduje się tu także portret Gałczyńskiego autorstwa Władysława Kołodzińskiego, książki i nagrania audio z utworami poety oraz związane z jego osobą opracowania i fotografie. W **Sali im. Zbigniewa Herberta** na drugim piętrze w Czytelni Zbiorów Specjalnych można na miejscu skorzystać z dokumentów rękopiśmiennych, starych druków, zbiorów ikonograficznych i wypożyczalni obrazów, dokumentów życia społecznego oraz zbiorów kartograficznych. W części ekspozycyjnej znajduje się wystawa poświęcona historii książki. Na trzecim piętrze w **Sali Flukowskiego – Muzeum Literackim** obejrzyć można zrekonstruowane wnętrza pracowni pisarza, jego księgozbiór, rzeźby i obrazy. Książnica proponuje ciekawą i różnorodną ofertę programową, skierowaną dla różnych grup wiekowych, umożliwiając im kontakt z trudno dostępnymi dotąd dobrami kultury. Jej celem jest rozbudzenie potrzeb kulturalnych dzieci i młodzieży, stymulowanie rozwoju zainteresowań naukowych i pasji twórczych środowisk akademickich [18].

Omawiając oddziały muzealne o charakterze literackim, nie można pominąć także Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, która posiada trzy takie oddziały. Są to: Pracownia-Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego, Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza oraz Mieszkanie-Pracownia Kazimierza Iłkowiakówny.

Pracownia-Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego to muzeum biograficzne poświęcone Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu, zlokalizowane w Poznaniu na ul. Wroneckiej 14. Prezentowane w muzeum eksponaty pochodzą ze zbiorów prywatnych rzemieślnika, wytwórcy sztucznych kwiatów, Mariana Walczaka (1926–1987), który był miłośnikiem artysty i kolekcjonerem pamiątek z nim związanych. Gromadzone przez 30 lat zbiory przekazał miastu w dniu 3 maja 1979 r. (dokładnie w 150-lecie powstania Biblioteki Raczyńskich). W umowie notarialnej zaznaczył jednak, że kolekcja musi pozostać w Poznaniu i nie może zostać podzielona. Placówkę otwarto w 1986 r. w specjalnie odnowionej kamienicy.

Kolekcja jest na bieżąco uzupełniana. Zbiory stanowią: prawie 3 tys. woluminów XIX- i XX-wiecznych edycji utworów Kraszewskiego i oryginalne fotografie obrazujące życie pisarza, a także dzieła sztuki – rzeźby, medale, grafiki oraz artykuły prasowe. Ważnym elementem jest tzw. Gabinet Kraszewskiego, w którym można zobaczyć dary, które artysta otrzymał od rodaków na 50-lecie twórczości (np. haftowany fotel, na obiciach którego wyszyto herby dwunastu miast historycznej Wielkopolski). Muzeum prowadzi także działalność wykładową [21].

Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza zawdzięczamy wielbicielowi talentu noblisty – Ignacemu Mosiowi (1917–2001). W październiku 1977 r. przekazał on Poznaniowi pieczętowaną gromadzoną przez lata kolekcję sienkiewiczianów, zastrzegając w akcie darowizny, aby jej absolutnie nie rozdzielać oraz by eksponowana była w którejś z kamienic przy Starym Rynku i po wsze czasy pozostała w Poznaniu oraz by patronat nad nią sprawowała Biblioteka Raczyńskich. Po 30 latach podjęto decyzję o unowocześnieniu sal wystawienniczych i w 2014 r. muzeum wznowiło swoją działalność. Wprowadzono wówczas rozwiązania multimedialne – monitory z dotykowymi ekranami i nagrania dźwiękowe. Dobrym pomysłem są „sześciiany przewodnickie” ustawione w salonikach i wyposażone w specjalne przyciski. Ich naciśnięcie uruchamia informację głosową i punktowe oświetlenie wskazujące opisywany fragment ekspozycji. Dla niedosłyszących dostępne są specjalne słuchawki. Jest też niewielka wystawa poświęcona samemu darczyńcy – Igo Mosiowi, który był przyjacielem rodziny noblisty i podczas II wojny światowej pomógł w uratowaniu Henryka Józefa Sienkiewicza (syna pisarza) przed wywózką do obozu koncentracyjnego [17].

Kolejnym oddziałem muzealnym Biblioteki Raczyńskich jest **Mieszkanie-Pracownia Kazimierza Hłakowiczówny**, które utworzono w 1884 r., w rok po jej śmierci. Na jego miejsce wybrano małe mieszkanie numer 8, które zajmowała na trzecim piętrze kamienicy przy ulicy Gajowej 4. Dziś ekspozycja muzealna obejmuje oryginalne wyposażenie mieszkania, rękopisy, druki i książki oraz inne pamiątki. Wszystko wygląda tak jakby poetka nadal tu mieszkała. W niezmiennym stanie pozostawiono rozkład mebli w pokoju, obrazy, książki i przedmioty codziennego użytku. Na ścianie kamienicy znajdującej się w sąsiedztwie zajezdni tramwajowej na ulicy Gajowej widnieje dziś pamiątkowa tablica poświęcona Kazimierze „Ille” Hłakowiczównie [15].

Kolejna kategoria oddziałów muzealnych zarządzanych przez biblioteki to muzea poświęcone kulturze danego regionu, izby historyczne upamiętniające wydarzenia lub postaci ważne w dziejach danego regionu. Trudno powiedzieć, która z tych izb jest ciekawsza, nie sposób dokładnie omówić wszystkich. Tego typu izby regionalne funkcjonują głównie w mniejszych miejscowościach. Wspomnieć należy chociażby o **Izbie Pamięci Wsi, Młynarstwa i Rolnictwa** w Budziszławiu Kościelnym w Wielkopolsce (gmina Kleczew) funkcjonującej przy filii bibliotecznej. Wydaje się, że jest to szczególnie ciekawy oddział muzealny, ponieważ na obiekt ten składa się odrestaurowany dziewiętnastowieczny wiatrak typu koźłowego (zbudowany w 1858 r.) oraz tzw. Chata Młynarza, w której mieści się biblioteka. Dla szkolnych grup bibliotekarze przeprowadzają warsztaty i lekcje na temat dawnego rolnictwa i wiejskiego gospodarstwa domowego. W obiekcie organizowane są cykliczne wystawy prac artystów z regionu konińskiego, spotkania autorskie i prelekcje. Ponadto gromadzone

są eksponaty obrazujące przeszłość młynarstwa i wsi. Warto też dodać, że Gmina Kleczew w 2013 r. zgłosiła bibliotekę wraz z izbą do VII edycji Konkursu na najlepszy obiekt turystyki na obszarach wiejskich w Wielkopolsce. Izba została zakwalifikowana do kategorii „obiekt wiejski o charakterze edukacyjnym, terapeutycznym, rekreacyjnym, niekoniecznie prowadzących bazę noclegową” i znalazła się na liście prestiżowych obiektów turystyki wiejskiej w Wielkopolsce. Placówka zajęła w konkursie III miejsce. W uzasadnieniu nagrody przede wszystkim zwrócono uwagę na podejmowane przez izbę działania na rzecz kultywowania tradycji wsi, aktywizację lokalnej społeczności oraz walory kulturowe obiektów, czyli Chaty Młynarza i wiatraka Szczepan.

Dobre warunki do organizowania wystaw o charakterze regionalnym stwarza nowoczesny architektonicznie budynek **Biblioteki Miejskiej w Imielinie**. W 2006 r. otwarto tu Izbę Regionalną. Eksponowane są w niej zabytkowe meble, obrazy z wizerunkami świętych i figury świętych, które stanowiły wystrój śląskich domów, także modlitewniki i inne rekwizyty. Prowadzone w izbie zajęcia są okazją do poznania przez uczniów wnętrza dawnego domu śląskiego, a na podstawie wspomnianych zbiorów młodzież może zrekonstruować codzienne zajęcia mieszkańców, poznać ich upodobania estetyczne, wnioskować o wyznawanych przez nich wartościach. Prowadzący zajęcia zaznajamiają młodzież z gwarowymi nazwami sprzętów i naczyń, które znajdują się na wystawie, informują, do czego służyły, a uczniowie wykorzystują następnie te informacje w swoich opowiadaniach twórczych o życiu codziennym rodzin śląskich. Izba Regionalna dostarcza też ciekawego materiału do tworzenia przez uczniów reportaży o Śląsku. Ponadto cykliczne wystawy urządzone w bibliotece integrują mieszkańców Imielina.

Izba Pamięci Adama Grzymały-Siedleckiego – Pracownia Teatrolologiczna w Bydgoszczy znajdująca się w mieszkaniu pisarza została otwarta w pierwszą rocznicę śmierci artysty, tj. 29 stycznia 1968 r. Twórca przez wiele lat był związany z Biblioteką Miejską. Przyjaźnił się z jej wieloletnim dyrektorem Witoldem Bełzą. Dzięki darom A. Grzymały-Siedleckiego biblioteka wzbogaciła się o wiele cennych dokumentów i pozycji książkowych. Tuż przed śmiercią zapisał on Bibliotece Miejskiej swoją spuściznę: rękopisy, zbiór korespondencji z najwybitniejszymi postaciami polskiej kultury (m.in. Stanisławem Przybyszewskim, Gabriellą Zapolską, Ludwikiem Solskim, Mieczysławą Ćwiklińską), a także swój bogaty księgozbiór. Obecnie w Izbie Pamięci mieści się niewielkie muzeum poświęcone pisarzowi. Znajdują się w nim meble i pamiątki należące niegdyś do Adama Grzymały-Siedleckiego. W mieszkaniu pisarza ma siedzibę Pracownia Teatrolologiczna, w której zgromadzono książki i czasopisma dotyczące teatru polskiego i powszechnego, a także materiały na temat historii teatru w Bydgoszczy. Wśród dokumentów znajdują się programy teatralne, fotografie z przedstawień oraz kolekcja afiszy Teatru Miejskiego z lat 1835–1950.

W 2012 r. powstała **Izba Pamięci Powstańców Wielkopolskich im. generała Stanisława Taczaka w Mieszkowie**. Inicjatorami izby byli Wojciech Koterba – mieszkaniec Mieszkowa i miłośnik historii Powstania Wielkopolskiego oraz Maria Musiela – pracownica biblioteki publicznej i jednocześnie prezeska Koła Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919. Zależało im na stworzeniu miejsca pamięci wielkiego mieszkowianina generała Stanisława Taczaka – pierwszego przywódcy powstania, który urodził się i spędził

dzieciństwo w Mieszkowie. Wystawa powstańcza mieści się w siedzibie biblioteki publicznej, która zlokalizowana jest w mieszkowskiej szkole. Wśród zgromadzonych pamiątek znajduje się m.in. oryginalna kronika szkoły ludowej z okresu, kiedy uczęszczał do niej Stanisław Taczak. W izbie można także obejrzeć mundur oficera Armii Wielkopolskiej oraz oryginalne Krzyże Powstańcze.

W ramach Działu Tradycji Pyrzyckiej Biblioteki Publicznej w Pyrzycach funkcjonuje **Muzeum Ziemi Pyrzyckiej**, w którym prezentowane są pamiątki związane z historią miasta oraz Pomorza Zachodniego, począwszy od średniowiecza (m.in. denary pyrzyckie z XV w., dzwony z kościoła w Obrominie, zabytki sakralne) po XIX wiek i lata współczesne (widokówki, prasa i publikacje, przedmioty codziennego użytku, militaria). Ponadto w zbiorach znajdują się również dzieła miejscowych twórców ludowych.

Z kolei głównym celem utworzenia Izby Pamięci przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Wielkich Oczach było upamiętnienie dziedzictwa kulturowego miejscowości, a w szczególności społeczności żydowskiej, która przez wieki współtworzyła kulturę regionu. Biblioteka i Izba mieszczą się w zabytkowej synagodze. W gablotach wyeksponowane są przedmioty związane z historią Wielkich Oczu. Wielkie Oczy są wsią gminną zamieszkałą przez ok. 800 osób, położoną kilka kilometrów od przejścia granicznego z Ukrainą w Krakowcu.

Szczególnie aktywną działalność rozpoczęła 12 kwietnia 2012 r., przy Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej, **Izba Pamięci Ziemi Grodkowskiej**. Jej głównym zadaniem jest organizowanie wystaw stałych przybliżających historię miasta oraz wystaw czasowych związanych z twórcami lokalnymi, ale też dbałość o kultywowanie tradycji regionu, a także przybliżanie mieszkańcom i zwiedzającym sylwetek słynnych grodkowian. W Izbie Pamięci można również obejrzeć wystawy wypożyczone z innych instytucji. Kolejnym bardzo ważnym wyznacznikiem działalności Izby Pamięci Ziemi Grodkowskiej jest promocja kultury regionu oraz współpraca w tym zakresie z lokalnymi i wojewódzkimi instytucjami kulturalnymi. Bibliotekarze kładą również duży nacisk na informowanie mediów regionalnych o wszystkich najważniejszych wydarzeniach związanych z aktywnością Izby [5].

Pomysł na założenie **Izby Regionalnej przy Bibliotece Publicznej w Jaszczwi** zrodził się pod wpływem poszukiwania cennych wartości związanych z tradycją i obrzędowością okolicy. Jej powstanie to w znacznej mierze zasługa kustosa Gminnej Biblioteki Publicznej im. Kaspra Wojnara Filia w Jaszczwi oraz Janiny Twaróg, która zaczęła zbierać darowizny i depozyty przekazywane przez mieszkańców Jaszczwi i okolicznych miejscowości. Izba Regionalna jest także próbą utworzenia lokalnego archiwum społecznego, inicjującego odpowiednie działania ratunkowe mające przywrócić świadectwa obrazujące wydarzenia z przeszłości w postaci fotografii, dokumentów urzędowych i rękopisów. Oddział podlega organizacyjnie pod Gminną Bibliotekę Publiczną im. Kaspra Wojnara w Jedliczu, która z dniem 1 września 2010 r. weszła w struktury Biblioteki Publicznej w Jaszczwi. Na przystosowanie pomieszczenia Izby do celów ekspozycyjnych pozyskano środki pozabudżetowe. Dofinansowanie uzyskano w ramach działania *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013*. Izba Regionalna mieści się

w dawnym dworku Stojowskich, obecnie Domu Ludowym w Jaszczwi. Niewielkie wnętrze Izby z odpowiednią aranżacją i doborem eksponatów pozwoliło nadać wystawie kameralny charakter. Są tutaj takie sprzęty, jak: dzieża, niecka do wyrabiania ciasta i łopata (wiesło), na której wsadzano bochenki do pieca, w zbiorach można także oglądać stuletnią drewnianą kołyskę, maśniczkę, prasę do sera, żelazka (na duszę, na żar), metalową tarę do prania i kołowrotek do przędzenia wełny. Ciekawe są również zbiory związane z żywymi na tym terenie niegdyś tradycjami szewskimi (prawidła oraz drewniane formy do wyrabiania butów). W rogu pokoju wisi ołtarzyk z figurką Matki Boskiej Anielskiej. W pozyskiwaniu materiałów, dokumentów, pamiątek o wartości historycznej i kulturowej – wspierają Izbę Regionalną mieszkańcy Jaszczwi i okolic. Każda osoba, która ofiaruje coś do zbiorów Izby, wpisywana jest do Księgi Darczyńców, a przedmiot wpisywany jest do inwentarza Izby. Większość tych przedmiotów przez długie lata przechodziło z rąk do rąk, z pokolenia na pokolenie, dlatego czas mocno pokrył je patyną, w związku z tym wcześniej się je zabezpiecza, czyści, poddaje wstępnym zabiegom renowacyjnym, opisuje, kataloguje, fotografuje i zakłada karty katalogowe. Wszystkie ekspozycje są doskonałą lekcją historii dla każdego – bez względu na wiek [11].

Warto także zwrócić uwagę na **Izbę Regionalną w Piekarach Śląskich**, która 15 listopada 2018 r. obchodziła jubileusz 25-lecia swego istnienia. Izba działa w strukturach Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piekarach Śląskich. Jej zadaniem jest gromadzenie, ewidencja, eksponowanie, przechowywanie i udostępnianie materiałów historycznych z terenu Śląska, a zwłaszcza Piekar Śląskich. Podstawowa działalność Izby Regionalnej nie ogranicza się tylko do ochrony i popularyzacji historii oraz tradycji. Bardzo dużą uwagę poświęca się jak najszerszej popularyzacji kultury z jednej strony i promocji samej Biblioteki z drugiej strony. W 2017 r. Izba przystąpiła do sieci Archiwów Społecznych, koordynowanej przez Fundację Ośrodka KARTA. Dzięki uczestnictwu w sieci zbiory Izby Regionalnej zostały opracowane w specjalistycznym programie Otwarty System Archiwizacji (OSA), który zapewnia profesjonalne opisanie zbiorów i udostępnienie ich w Internecie. W 2018 r. większa część inwentarza Izby Regionalnej (oprócz książek z XIX i XX w.) została opublikowana na stronie internetowej OSA. Aktualnie wszystkie zbiory można przeglądać w postaci 66 zespołów (kolekcji) podzielonych na serie, podserie, jednostki archiwalne i dokumenty. W przyszłości zbiory te zostaną połączone poprzez sieć linków z ich cyfrowymi odpowiednikami w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Izba Regionalna posiada ponadto swój fanpage na portalu społecznościowym Facebook [1].

Również przy Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu działa oddział muzealny w postaci **Pracowni Artystycznej Władysława Kościelniaka**. Urodzony w 1916 r. w Kaliszu W. Kościelniak był malarzem, grafikiem i rysownikiem, plakacistą i felietonistą. Artysta miał także bogaty dorobek publicystyczny, był między innymi autorem ponad 1 000 felietonów pt. *Wędrówki ze szkicownikiem*. Władysław Kościelniak swoją popularność zawdzięczał między innymi ekslibrisom. W pierwszą rocznicę jego śmierci w 2016 r. odbyło się uroczyste otwarcie jego warsztatu pracy w budynku Książnicy. W wiernie odtworzonym atelier mistrza znalazło się kilkadziesiąt jego obrazów, niezliczona ilość grafik, wśród których znajduje się kilkaset o tematyce ekslibrisowej oraz setki odbitek ekslibrisów. Ważnym

elementem pracowni jest ponad dwutysięczny księgozbiór z zakresu dziejów Kalisza oraz historii sztuki znakowany ekslibrisem artysty. Ponadto w całości przeniesione zostało wyposażenie warsztatu artysty, czyli biurko, stół roboczy, szafy z grafikami, licznymi fotografiami, sztaluga. Pracownia została przeniesiona do Książnicy zgodnie z wolą artysty, którą wyraził jeszcze za życia. Częstymi gośćmi w pracowni są uczniowie przychodzący w ramach wycieczek do biblioteki. W zrekonstruowanej pracowni odbywają się prelekcje i wykłady dla młodzieży szkolnej poświęcone artyście i jego dorobkowi. Pracownia stwarza także okazję prowadzenia lekcji o literaturze rodzimej z wykorzystaniem bogatych możliwości, jakie daje zgromadzony w niej księgozbiór. Miejsce ma służyć pielęgnowaniu pamięci o jednym z najwybitniejszych kaliskich artystów plastyków, ale także kronikarzu Kalisza.

Inną ekspozycją muzealną w kaliskiej Książnicy jest stała wystawa zatytułowana *Z bibliotecznego lamusa*. Ekspozycja zawiera dawny sprzęt biblioteczny, dwa stoliki zachowane z dawnej czytelnicy mieszczącej się w poprzednim budynku biblioteki, skrzynki katalogowe, charakterystyczne lampy, maszyny do pisania, dawne akcesoria i legitymacje biblioteczne, regulaminy, ulotki itd. Do stworzenia tej muzealnej ekspozycji w Książnicy zainspirował kaliskich bibliotekarzy pobyt w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Krakowie, w której wygospodarowane zostało pomieszczenie noszące nazwę *Biblioteczny Lamus*.

Kolejną kategorią oddziałów muzealnych w bibliotekach są muzea książki, czyli jak podaje prof. Krzysztof Migoń w internetowej Encyklopedii PWN – „instytucje gromadzące, przechowujące i udostępniające zbiory z zakresu kultury książki” [16]. Na uwagę zasługuje **Muzeum Książki Środkowego Nadodrza**, które zostało założone w 1977 r. Ze względu na charakter eksponatów muzeum pod względem organizacyjnym podlega pod Dział Zbiorów Specjalnych Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze. Wśród przechowywanych w oddziale eksponatów uwagę należy zwrócić na rękopisy czy też inkunabuły, m.in. znajdującą się niegdyś w Kościele św. Jakuba w Ośnie – słynną *Kronikę Świata* Hartmanna Schedla z 1493 r. lub odnaleziony w Kolsku zbiór kazań maryjnych *Mariale* Bernarda de Bustis wydany w 1498 r. Część ekspozycji stanowią dokumenty należące w przeszłości do największej na Śląsku biblioteki augustianów żagańskich. Książka pokazana jest w muzeum także jako produkt kultury materialnej. Prezentowane są oprawy z wieków od XVI do XVIII wykonane ze skóry świńskiej, cielęcej oraz naturalnego bądź barwionego pergaminu. Od 2000 r. w ramach Muzeum Książki funkcjonuje Gabinet Polskich Pisarzy Współczesnych, w którym eksponowane są materiały związane ze znanymi literatami Środkowego Nadodrza [13, s. 165–172].

Niezwykłym miejscem na mapie Warszawy jest **Muzeum Książki Dziecięcej**, będące działem specjalnym i czytelnia naukową Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego. Muzeum Książki Dziecięcej podlegają dwa oddziały: Izba Pamięci Marii Kownackiej i Biblioteka im. Haliny Rudnickiej. W dawnym mieszkaniu pisarki odbywają się regularnie spotkania z dziećmi ze szkół i przedszkoli z całego kraju, często noszących imię Marii Kownackiej. Izba organizuje konkursy dla dzieci oraz uczestniczy w organizowaniu imprez, związanych m.in. z rocznicami urodzin i śmierci pisarki, z nadaniem jej imienia szkołom i przedszkolom itp. W izbie prezentowane są zbiory książek, rękopisów, fotografii, lalek teatralnych i innych pamiątek.

Ostatnim rodzajem oddziałów muzealnych funkcjonujących w przestrzeni bibliotecznej są **muzea oświatowe**. Bardzo ciekawy jest rys historyczny, a także ogólna charakterystyka muzeów oświatowych działających nie tylko w przestrzeni bibliotecznej. Warto chociażby wspomnieć, że instytucje tego rodzaju, jak muzea szkolne czy oświatowe, zaczęły powstawać w połowie XIX w. w Anglii, Francji i Niemczech. Pierwszym muzeum szkolnym na ziemiach polskich było Polskie Muzeum Szkolne we Lwowie założone w 1903 r., następnie w 1917 r. powołano Muzeum Pedagogiczne Miejskie w Warszawie. Funkcjonowały one jednak stosunkowo krótko, a zbiory w czasie wojen zaginęły [2; 3; 26]. Mimo iż obecnie w Polsce nie funkcjonuje centralne muzeum oświatowe, organizowane są formy zbliżone: muzea instytucji, izby pamięci, wystawy biograficzne.

Wyjątkowy charakter i bogate zbiory historyczne posiadają placówki muzealne funkcjonujące przy bibliotekach pedagogicznych [25]. Wymienić należy muzea prowadzone przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Bydgoszczy (Muzeum Oświaty Pedagogicznej), Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Gdańsku im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej (Muzeum Oświaty Pomorskiej i Regionalna Izba Edukacyjna) [4, s. 32–47], Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi (Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej) [7; 8; 19] oraz Publiczną Bibliotekę Pedagogiczną w Poznaniu (Regionalna Izba Pamiątek Oświatowych). Na ofertę tych oddziałów muzealnych składają się między innymi: stałe ekspozycje muzealne, pomoc w poszukiwaniu materiałów do prac z zakresu historii oświaty, wystawy czasowe. Oddziały muzealne współpracują z nauczycielami i historykami oświaty. Chętnie podejmują współpracę ze szkołami, dla których przygotowują ofertę lekcji muzealnych. Jest to element prowadzonej na szeroką skalę przez biblioteki pedagogiczne edukacji regionalnej.

Bibliotekarze zajmujący się oddziałami muzealnymi gromadzą eksponaty z zakresu swojej tematyki, konserwują je i przechowują, udostępniają i upowszechniają poprzez wystawy, publikacje, lekcje muzealne, konferencje i plenery. Niewątpliwie tworzone z pasją oddziały muzealne będące częścią bibliotek stanowią możliwy do wykorzystania potencjał i zaplecze regionalnej turystyki kulturowej. Ważną rolę w upowszechnianiu i promowaniu tych oddziałów ma nawiązywanie współpracy w ramach różnego rodzaju instytucji, stowarzyszeń, szkół. Są to często intrygujące miejsca, repozytoria artefaktów i dokumentów, opowieści i przeżyć, które pomagają zrozumieć, jak funkcjonowały społeczności w przeszłości. Na poziomie regionu miejsca takie budują poczucie dumy z tego, co mieszkańcy osiągnęli w swym bliższym otoczeniu.

Witold Gombrowicz w swoim *Dzienniku* pisał, że „muzea są czymś arcywartym, przyprawiającym o ból głowy”. Już wstępny przegląd aktywnej działalności kulturalnej i edukacyjnej izb muzealnych przeczy tej opinii. Wszystkie te placówki są niezwykle istotne dla polskiego życia kulturalnego. Każde z tych miejsc jest wyjątkowe i jedyne w swoim rodzaju.

Bibliografia

1. *25 lat Izby Regionalnej przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Piekarach Śląskich* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/347719/edition/328535/content?ref=desc>. Stan z dnia 06.04.2019.
2. Dziesięciolecie Polskiego Muzeum Szkolnego we Lwowie 1903–1913. *Muzeum*. 1913, t. 1, s. 746–827. ISSN 1898-2654.
3. GŁOWACKA Apolonia. Z dziejów polskiego muzeum szkolnego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka*. 1966, nr 6/61, s. 3–32. ISSN 0551-6579.
4. GOLLY-NOWAK Maria. *Historyczne kolekcje w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Gdańskiej Macierzy szkolnej w Gdańsku*. In: FLUDA-KROKOS Agnieszka, JANIK Beata (red.). *Kolekcje w zbiorach bibliotek pedagogicznych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP, 2015, s. 32–47. ISBN 978-83-7271-933-1.
5. *Grodków – Izba Pamięci Ziemi Grodkowskiej* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.rmfm.bajeczna-polska/show,977,grodkow-izba-pamieci-ziemi-grodkowskiej.html>. Stan z dnia 06.04.2019.
6. GRYC Alla. Izba pamięci doktora Tadeusza Rakowieckiego Miejskiej Biblioteki Publicznej w Hajnówce. *Bibliotekarz Podlaski*. 2002, nr 4, s. 140–149. ISSN 1640-7806.
7. GRZELAKOWSKA Elżbieta. Głos w dyskusji... czyli specyfika zbiorów specjalnych Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi. In: GAZIŃSKI Radosław (red.). *Zbiory specjalne i regionalia w polskich bibliotekach naukowych i publicznych*. Szczecin: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica, 2010, s. 254–271. ISBN 978-83-87879-81-5.
8. GRZELAKOWSKA Elżbieta, LASKOWSKI Marcin. Edukacja czytelnicza i medialna w Muzeum Oświaty Łódzkiej. *Przegląd Edukacyjny*. 2005, nr 3, s. 21–22. ISSN 1231-322X.
9. *Izba Pamięci Marii Konopnickiej* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.mariakonopnicka-wbronowie.pl/index.php/izba-pamieci-marii-konopnickiej>. Stan z dnia 06.04.2019.
10. *Izba Regionalna w Jaszczwi* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: http://biblioteka.jedlicze.pl/?page_id=849. Stan z dnia 06.04.2019.
11. KOLAŃSKA Dorota, ŻYŁA Danuta. *Izba pamięci* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.biblioteka24.eu/izba-pamieci>. Stan z dnia 06.04.2019.
12. LIPIŃSKA Alicja. Zielonogórskie Muzeum Książki. *Rocznik Lubuski*. 2005, t. 31, cz. 1, s. 165. ISSN 0485-3083.
13. MATOGA Łukasz, PAWŁOWSKA Aneta. Muzea uczelniane w Polsce – przestrzeń spędzania czasu wolnego inspirowana nauką. Stan obecny i kierunki rozwoju w kontekście turystyki kulturowej. *Turystyka Kulturowa*. 2016, nr 2, s. 47. ISSN 1689-4642.
14. *Mieszkanie – Pracownia Kazimierza Illakowiczówny* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.bracz.edu.pl/muzea/mieszkanie-muzeum-kazimierza-illakowiczowny/>. Stan z dnia 06.04.2019.
15. MIGOŃ Krzysztof. *Muzea książki* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/muzea-ksiazki;3944732.html>. Stan z dnia 06.04.2019.
16. *Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.bracz.edu.pl/muzea/muzeum-literackie-henryka-sienkiewicza/>. Stan z dnia 06.04.2019.
17. *O Muzeum Literatury* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.ksiaznica.szczecin.pl/informacje--o-muzeum>. Stan z dnia 06.04.2019.
18. PIETRAS Tomasz. Orły na sztandarach w zbiorach Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej. *Rocznik Łódzki*. 2014, t. 61, s. 119–152. ISSN 0080-3502.
19. *Pokój Pamięci Poety Mariana Jachimowicza* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://atlanty.pl/pokoj-pamieci-poety-mariana-jachimowicza#>. Stan z dnia 07.04.2019.
20. *Pracownia – Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.bracz.edu.pl/muzea/pracownia-muzeum-jozefa-i-kraszewskiego/>. Stan z dnia 07.04.2019.
21. *Regionalizm w Bibliotece: dodatek do Poradnika Bibliotekarza* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: http://poradnikbibliotekarza.pl/new/pliki/regionalizm_w_bibliotece_net.pdf. Stan z dnia 07.04.2019.

22. *Regulamin Izby Tradycji w Łazach* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.biblioteka.lazy.pl/wp-content/uploads/2017/04/Za%C5%82%C4%85cznik-nr-1.pdf>. Stan z dnia 07.04.2019.
23. *Regulamin Organizacji i Udostępniania Zbiorów Izby Regionalnej w Zielonkach działającej w strukturze Biblioteki Publicznej w Zielonkach* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://zielonki.linuxpl.info/wordpress/wp-content/uploads/2015/09/Regulamin-Izby-Regionalnej.pdf>. Stan z dnia 07.04.2019.
24. WALCZAK Krzysztof. Idea kolekcji w dziejach i współczesnej działalności polskich bibliotek pedagogicznych. In: FLUDA-KROKOS Agnieszka, JANIĆ Beata (red.). *Kolekcje w zbiorach bibliotek pedagogicznych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP, 2015, s. 11. ISBN 978-83-7271-933-1.
25. ZDZIARSKI Stanisław. Dziesięciolecie Polskiego Muzeum Szkolnego (1903–1913). *Wychowanie w Domu i Szkole*. 1913, t. II, z. 6, s. 56–59.